

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäeval, 29. ja neljapäeval, 30. juulil – ESAS XXV suvekool Valgehobusemäe Suusa- ja Puhkekeskuses Järvamaal. Koolmeistriteks on keskuse juht **Kalju Kertsmik**, Järvamaa Spordiliidu tegevjuht **Piret Maaring**, kohalikku spordiajalugu hästi tundev ESAS auliige **Märt Ibrus** ning spordiklubist Vargamäe tõstesporti kantsi teinud vanemtreener **Ahti Uppin**. Muidugi ei jää tulemata ka sporditunnid oma põnevate jõukatsumistega.

Suvekoolist osavõtmiseks on vajalik hiljemalt **20. juuliks** registreeruda **49,99** eurose (mitteliikmetel 64,99) omaosaluse tasumisega (so u 66 % kogukulust osalejale) Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. **EE951010152001602002**. Kokkuleppel saavad Tallinna osakonna liikmed selle maksta ka oma osakonna sekretärile Peep Pöldveele (53828026). Samuti on võimalik oma osavõtusoovi kinnitav rahasumma toimetada seltsi esimehe Enn Mainla kätte, kui eelnevalt kokku leppida tel. 56497632.

Osavõtumaksu tasunutele kindlustatakse majutus ja toitlustamine (õhtu- ja hommikusöök ning kaks lõunaeinet). Vajadusel kompenseeritakse võimalikul määral kohalesõidu kulud avalduse alusel kaugusele vastava kütusetšeki lisamisel, kusjuures eeldatakse reeglina autos vähemalt kolme kaasreisijat, milleks palutakse varakult võtta kontakti Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna juhatusega ja tartlastel jt. lõunapoolt sõitjatel seltsi esimehega, kes koordineerivad reisiseltskondade komplekteerimist.

Saabumine Valgehobusemäele kolmapäeval, 29. juulil kella 11.30 ja 12.00 vahel. Kohapeal rivistusel **kell 12.00** teatatakse täpsem ajakava, milles koolitundide kõrval on tavakohaselt jäetud aega ka sporditundideks. Kooli lõpukell kõlab neljapäeval, 30. juulil pärast lõunasupi söömist ja tunnistuste jagamist.

Laupäeval, 1. augustil kell 11.00 – Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi hoovis sporditäika. Lähemalt vaata ESOM kodulehelt.

Neljapäeval, 3. septembril kell 12.00 – ESAS seltsipäev Eesti Spordi-ja Olümpiamuuseumis, kus oma spordiminevikku meenutab huvitav esineja.

NB! – Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. Täpsemat infot ürituste kohta võib leida ka Eesti Spordiajaloo Seltsi kodulehelt – www.esas.ee või ESOMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee

KROONIKA

RÄÄKIS MART MÄERAND

Ene Laanes

2. aprilli seltsipäeva külaline Mart Mäerand (*pildil*) sündis Kalevipoja

mõõga kohast, Kääpa jõest 7 km Mustvee poole, Kooli talus. Ta isa sai koolmeistrina tasuta maad rendile ja selle eest pidi ka palgata koolmeistri ametit pidama. Kool oli 50 m kaugusel kodust, kuid paraku põles maha 1935. aastal.

Mart Mäeranda kutsuti külapeal Kooli Mardiks. Mart alustas kooliteed Ruskavere 4-klassilises ja jätkas Saare 8-klassilises koolis. Keskkooli aastad möödusid Mustvee 1. Keskkoolis.

8-9-aastasena haaras ka teda selleaegne külasport. Vanem vend organiseeris kodu juures karjamaal küla kerge-

jõustikuvõistlusi, harrastati kõiki alasid. Kõrgushüppe latt oli naeltel, 5 cm vahedega. Olemas olid ka kuuli- ja kettaring. Veidi hiljem tuli lähedal oleval võrkpalliplatsil pallipoisina tegutseda, hiljem juba kutsuti platsile. Toimusid kolhoosidevahelised võrkpallivõistlused, kaitsta tuli Punalipu kolhoosi au. Vend tõi Mardile Tartust meeste oda, millega hakkas harjutama lehma karjamaal, abiks raamat Kergejõustiku ABC. Kooli ajal õppis Mart sportlikus klassis: seal oli meistikandidaadist kabetaja, võrkpallureid, kergejõustiklasi jne.

17-aastasena tuli Mart Mäerand “Jõudi” noortemeisteriks Viljandis, tulemus meeste odaga täpselt 60.00 m ja see jäigi parimaks saavutuseks. Rohkemat ei lasknud saavutada tekkinud küünarnuki vigastus. Seega Mart Mäeranna sportlik tee kujunes väga lühikeseks just vigastuse tõttu.

Õpingute ajal Tartu Riiklikus Ülikoolis odaviskest midagi välja ei tulnud, segavaks asjaoluks oli õla eesosa probleem nagu Toomas Savilgi. Suunamine ülikooli lõpetamise järel viis Mart Mäeranna Nõo gümnaasiumi kehalise kasvatusse õpetajaks. Alguses andis ta mõned aastad ka kergejõustikutreeninguid, hiljem ka koos Endel Pärnaga. Parim õpilane oli Mardil Orissaare poiss Tõnu Sepp, kelle ta saatis EPA treeneri Arvo Lillestiku juurde ja kes seal jõudis 19-aastaselt kolmikhüppes 15.98 meetrini. Hiljem hakkas segama põiavigastus.

Arvo Lillestiku juures nägi Mart Vitold Krejeri treeningplaane Jaak Uudmäele. See oli fantastika – minutilise täpsusega päevad ja erinevad tsüklid, aga tegija peab ikka ka olema, ega plaanid üksi ei aita. Krejer oli ka Viktor Sanejevi treener sel ajal.

1975. aastal valmis Nõos kummikattega 300 m ringrada kooli staadionile. 1999. aastal korraldas Mart Mäerand Nõo gümnaasiumis I Antiikolümpiamängud, kus kavas oli staadionijooks (192,27 m), kaariku vedamine, kiviheide, kilbijooks, riikide vaheline sumo (päris võistlusreeglite järgi), köievedu... hiljem ka vibulaskmine. Riigid olid antiikriikide nimedega ja võistlejad erinevates toogades, avamisel tutvustati oma riike esinemiskavadega. Seitse korda toimusid, 2-aastaste vahedega. Seitse korda viis Mart neid ise läbi. 2026. aastal toimusid need juba 14. korda. Nõo Antiikmängude külalisteks on olnud Atko Viru, Indrek Pertelson, Eveli Saue (Nõo kooli vilistlane, olümpial võistelnud laskesuusataja), Baruto, Julia Beljajeva, Martin Järveoja, Jaak Mae, Tauri Vahesaar (slackline).

Nõo kooli tuli kehalise kasvatusse õpetajaks Reet Valgmaa, 30 kordne Eesti ja kahekordne NSVL meister sulgpalli paarismängus. 1988. aastal ilmus Kehakultuuris põhjalik artikkel sulgpallist, mille mõjul Mart Mäerand viis kolm poissi Helmut Valgmaa juurde nendele tarkusi näitama. 1991. aastal Eesti noorte meistrivõistlustel ‘D’ klassis võtsid need poisid kolmikvõidu ja sama klassi tüdrukutele kuulus kaksikvõit. Liiga hästi hakkas kohe minema. Neile tassis Mart Moskvast reketeid ja võrkpallitenniseid. Sel ajal, kui Neinar Seli algatas Eesti Olümpiakomitee pilootprojekti neljas maakonnas, oli Nõos kolm head neidu sulgpallis, siis sai treener sealt palgaraha. Klubi tegutses aastatel 1991–2020, siis loodi Nõo Spordikool, siiski nagu huvikoolina. Vahetundide ajal mängiti sulgpalli. Nõost sai sulgpallipisiku ka Ann Avarlaid (Mardla), kes on kuuekordne Eesti meister. 2024. aasta lõpuks olid siis saavutused sellised: 111 noorte meistritiitlit ja 283 medalikohta (st. paarismängumedalid ühekordselt), lisaks klubi ajal veel noortel 6 Eesti meistritiitlit ja 12 medalikohta. Kirsiks tordil on 2015. aastal seni ainukesena Eestis tiitlivõistluste individuaalmedal, juunioride EM paarismängu pronksmedal. Üks medalivõitja, Kristin Kuuba osales mängijana Pekingi ja Pariisi Olümpiamängudel. Siiski tuleb mainida, et Raul Must on Euroopa mängude pronks.

Mart Mäerand töötas koolis 40 aastat, 2012. aastani, lahkus olles 62 aastane. Ta ise arvab, et oli vist viimane, kes nõudis üle piki hobuse hüpet poistel, kõik said hakkama. Ka kehaliste võimete kontrollimiseks olid selleaegsed politseisse vastuvõtu normid. Poisid harjutasid ja said hakkama.

Momendil tegeleb Mart Mäerand veel sügiseni individuaaltreeningutega, kui mängija Marti Joost (U14 kl Eesti meister jalgpallis) lõpetab EM-ga juunioride klassis võistlemise, juunioride maailmareitingus on ta momendil 13. kohal ja Euroopas 4. kohal. Mart hoolitseb veel ühe noormehe eest, märtsis 14-aastasena U17 klassi Euroopa karikaetapil 9 riigi osavõtul üksikmängus I kohta võitnud Andre Looskarile püüab ta sügisest rohkem pühenduda. Kahjuks nagu tenniseski, on ka sulgpallis mängutehnika ja ÜKE trennid eraldi väga vajalikud.

Põhjaliku ülevaate sulgpallielust saab raamatust “Nõo sulgpallilugu”. “Sissejuhatuses kirjutasin: sirvides pilte ja kirjutisi sulgpalliga seoses, mõtlesin, et kui need jäävadki sahtli põhja ja ära visata ka ei taha, panen hoopis raamatusse. Lisaks olid kaks sulgpallialast referaati mängijate poolt ja sulgpallurite vilistlaste album. Seega tundus, et mängijatele on Nõo sulgpallielu korda läinud ja sellest saigi sellise ettevõtmise lähtepunkt.” on Mart lisanud. Raamatu trükiarv 300, seejuures oli sulgpallitüdrukute sponsorlus 3500 eurot.

Lõpuks mõned olulisemad faktid Mart Mäeranna eluteelt: 1972–2012 Nõo kooli kehalise kasvatusõpetaja; 1991–2020 Nõo Sulgpalliklubi juhataja; alates 1999. aastast Eesti Olümpiaakadeemia liige; 2002 Eesti Aasta õpetaja; 2013–2015 Eesti Sulgpalliliidu parim sulgpallitreener; 2014 Eestimaa Spordiliit Jõud Aasta noortetreener; 2016 Tartumaa Elutööpreemia; 2016 aunimetus “NÕO KOOLI KALJU”; 2023 Eesti Olümpiakomitee 100. aastapäeva juubelimärk; 2024 Maailma Sulgpalliföderatsiooni teenete aukiri ja mälestusmeene.

NHL-i TROFEE JÕUDIS SPORDIMUUSEUMI

8. aprillil andis ESOM oma kodulehel teada, et spordimuuseumisse on jõudnud legendaarse väravavahi Patrick Roy autogrammiga jäähokikepp, mis pärineb sportlase Montreal Canadiensi aegadest.

Haruldase eseme taga peitub omapärane saamisluugu. Nimelt viibis Eesti tunnustatud kirurg ja arstiteadlane Ants Peetsalu (*pildil Tartu Lõunakeskuse jääl koos oma trofeega*) 1995. aastal Kanadas ja USA-s, kus ta kohtus eri paigus oma kolleegidega. Peetsalu mängis veel vanemas eas ise jäähokit ja nii viis tema kanadalasest võõrustaja ta vaatama Montreal Canadiensi kohtumist. Mängu lõppedes kingiti eestlasele Montreali mängija, ühe NHL-i läbi aegade parima väravavahi Patrick Roy KOHO jäähokikepp.

kikepp koos sportlase autogrammiga. Lisaks on 4-kordne Stanley karikavõitja Roy hiljem tegutsenud ka treenerina NHL-is (viimati New York Islandersis).

Spordimuuseumi peavarahoidja Kaarel Antonsi sõnul jõudis see esimene NHL-mängija ese muuseumi kogusse tänu Margot Peetsalule, kes 2020. aastal lahkunud abikaasa reliikvia muuseumile annetas. Nüüd saavad spordimuuseumi külastajad Patrick Roy jäähokikeppi näha muuseumi avatud hoidlas.

SELGUS 2025. AASTA PARIM SPORDIRAAMAT

Eesti Olümpiaakadeemia aastakonverentsil 10. aprillil kuulutati välja Georg Hackenschmidt nimelise Eesti parima spordiraamatu auhinna võitja. Tänavuse žürii (ajakirjanikud Priit Pullerits ja Maarja Värv, EOA president Neinar Seli ning spordimuuseumi juhatuse liige Siim Randoja ja peavarahoidja Kaarel Antons) otsuse alusel võttis auhinnaskulptuuri vastu Kaire-Küllü Vaatmann (*pildil koos auhinna üleandjatega, Siim Randoja ja Neinar Seliga*) enda teose „Suursõit” eest. Võitnud raamat jutustab põhjalikult ja haaravalt 1959. aastal alguse saanud Kalevi suursõidu loo, avades ka Eesti legendaarseima motovõistluse tõuse ja langusi.

ESAS Tallinna osakonna rahvale on see raamat juba tuttavam, sest veebruarikuu seltsiõhtul kuuldi autorilt ja kirjastajalt selle 455-leheküljelise „telliskivi“ põhjalikku tutvustust. Kaire-Küllü Vaatmanni kinnitusel on see ainult

jäämäe tipp, sest Kalevi suursõit on põhjatu lugude allikas ja sealt saaks veel kümme raamatut ja jääb ainult loota, et keegi võtab selle ette. Ka lisas ta, et jagab nende inimeste unistust, kes loodavad, et nüüdseks 20 aastat tagasi hääbuda lastud Kalevi suursõit tuleb kunagi tagasi.

KÜLASKÄIK RÜÜTELKONNA HOONESSE

Merike Rõtova

Spordiajalooseltsi Tallinna osakonna aprillikuu kogunemine toimus 20. kuupäeval Toompeal Rüütelkonna hoones (*pildil*). See auväärt maja toimib praegu Eesti riigi esindushoonena, kuid on avatud ka ekskursioonidele. Ühest sellisest saidki osa seltsi Tallinna osakonna liikmed, kellele jagas oma ulatuslikke teadmisi Rüütelkonna hoone giid Toomas Zupping.

Kinnistu Toompeal kuulus Eestimaa rüütelkonnale 17. sajandi teisest poolest, kuid algselt ehitatud majad hävisid tulekahjudes. 19. sajandi keskel ehitati rüütelkonnale uus renessanss-stiilis hoone. Rüütelkond andis maja Eesti Vabariigile üle 1920 ja kuni 1940. aastani oli seal Eesti Välisministeerium. Hiljem on seal olnud mitmeid asutusi, kuni 2016. aastal tehtud otsusega sai sellest majast Eesti riigi esindushoone, mis on nüüdseks korralikult renoveeritud.

Külaliste tähelepanu juhitakse kõigepealt laes asuvale kaunile lõuendile „Veenuse triumf”. Veenuse käes on kurikuulus õun „Kõige kaunimale”, mis toob meelde müüdid Ilusast Helenast. Kuid eelkõige on majas palju Eesti kunsti. Muidugi jääb meelde Eduard Viiralti autoportree Vabadussõja toas. Haavata saanud Viiralt on seal seotud peaga.

Ringkäigul majas läbiti mitmeid saale, imetleti kaunist väärtpuidust mööblit, kuni jõuti kõige uhkemasse ruumi – Maapäeva saali, mille seinad on kaetud omaaegsete aadliperekondade vappidega.

Lõpuks jõuti kaasaegsematesse ruumidesse. Pressikeskuses võis näha ka telesaadetest tuttavat saali, kust kantakse üle valitsuse pressikonverentsid. Saadi teada, et selles väarikas hoones korraldatakse riigile olulisi protokollilisi üritusi, nagu Vabariigi Presidendi, peaministri ja ministrite kohtumised ja vastuvõttud.

Giidi ütlust mööda on Eesti inimeste huvi nii selle maja kui ka üldse ajaloo vastu suur. Ka spordiajalookselt liikmed lahkusid tänulikena saadud uute teadmiste eest.

GEORG LURICH 150

ESOM koduleht annab teada, et Georg Lurichi 150. sünniaastapäeva puhul avati 22. aprillil muuseumis näitus, mis tutvustab Eesti esimese spordisangari ja maailmavallutaja kirevat eluteed läbi ainulaadsete fotopostkaartide. Väljapanekul saavad külastajad tutvuda 150 ülesvõttega, milles peegelduvad Lurichi elutee säravaimad aastad. Esimesed jäädvustused spordisangarist on päris karjääri algusest, enne tema 20. eluaastat, kuid näha saab ka pildimaterjali tema viimasest eluaastast. Paljud fotod on kordustrukina ilmunud eri aegadel erinevates kohtades.

Näitusel (*pildil avastend*) eksponeeritud pildidelt joonistub hästi välja Lurichi kuulumine maailma tippsele skondale ja seda mitte ainult spordis. Turniiridel tehtud fotodel saab näha legendi ka koos teiste nimekate maadlejatega, demonstreerides nende abil erinevaid maadlusvõtteid, poose ja asendeid. Lisaks nendele tavakohastele ülesvõtetele leidub küllalt ka ülikonnas tehtud portreepilte, mis rõhutavad tema kuulumist Eesti ühiskonna kultuurieliiti ja toetavad arusaama, et tegemist oli omas ajas

ülevaailmselt kõige paremini tuntud eestlasega.

Näitust „Georg Lurich 150” saab külastada spordimuuseumi 0-korrusel (*pildil*) kuni selle aasta sügiseni.

SEEKORDNE KEVADINE KOKKUSAAMINE OLI PAIDES

Matis Song

7. mail kogunes Paidesse Eesti Spordiajaloo Selts järjekordseks kevadiseks täiskoguks ja koolituspäevaks, kuhu oli kohale jõudnud 29 seltsi liiget. Oma hääle oli volitanud 6 liiget, seega oli koos täiskogu kvoorumiks piisav 35 häält. Üritust valiti juhataja **Daimar Lell** ja protokollima **Matis Song**.

Esmalt andis möödunud majandusaastast 2025 põhjaliku ülevaate ESAS-i esimees **Enn Mainla** (*pildil*). Ta märkis, et selts alustas aastat 133 liikmega + 1 juriidiline liige. Aasta jooksul astus seltsi 8 uut liiget (**Anne Vasarik, Madis Pärn, Lembit Nöps, Aleksander Tammert, Peeter Veske, Maie Tamm, Robert Treufeldt** ja **Aimur Säärits**), kellele lisandus auliikmeks valitud **Indrek Schwede**. 2025. aasta lõpetati siiski 136 liikmega, sest kahjuks 2025. aasta jooksul seltsist surma läbi lahkus **Reet Linkberg, Hans Torim, Rein Pajur, Kalev Jahnsen, Hillar-Heiti Karm, Jaan Roomets** ja **Lembit Pettai**. Nüüdseks on see arv nelja võrra veelgi kahanenud, kuna 2026. aasta esimesel poolel on viimasele teele läinud ka **Eduard Tinn, Viive Reesar, Ago Kallandi** ja **Heldur Tuulemäe**.

Nagu öeldud, 2025. aasta novembri täiskogu koosolek valis ESASi auliikmeks jalgpalliajaloolase **Indrek Schwede** ja selle tiitli sai ka politseispordi ja “Dünamo” spordiajaloo uurimisega silma paistnud **Heino Linn**.

Eelmise aasta lõpus valiti uus juhatus, kus esimehe **Enn Mainla** kõrval jätkasid liikmetena **Enn Hallik, Rein Järva, Henno Linn, Matis Song** ja **Johannes Vedru**. Uued juhatuse liikmed on **Märt Ibrus** ja **Ants Veetõusme**. Revisjonikomisjon uuenes täielikult – uued liikmed on **Peep Põldvee, Signe Seiler-Strohm** ja **Anne Vasarik**.

Seltsi juhatus on korra kogunenud tavakoosolekuks. Enamused küsimused lahendatakse interneti ja telefoni teel.

Enn Mainla andis kiire ülevaate aasta jooksul korraldatud 9st seltsipäevast Tartus. 8 seltsiõhtut korraldati Tallinnas. Jätku sai spordiajaloopäev Pärnus – 30. korda toimunud üritusel keskenduti Jüri Jaansoniga kahe silla jooksule. Kohtla-Järvel toimunud seltsipäeval räägiti kohaliku Kalevi 75st aastast. ESASi auliikme ja spordistatistiku Aarand Roosi 85. sünniaastapäeva 28. mail 2025 tähistati Tallinnas Kalamajas muuseumis mälestuspäevaga, kus kandev osa oli

seltsiliikmetel Aime Pärnakivil, Daimar Lellel, Jaak Valdrel ja Enn Mainlal. Jaan Jaagole mälestuskivi avamisel 10. juulil andsid oma panuse seltsi liikmed Tiit Lääne ja Martin Thomson. Spordiajalooklubi Alfred oli osaline 1924. aasta Pariisi OM-i kreeka-rooma maadluse keskkaalu pronksi Roman Steinbergi 125. sünniaastapäeva tähistamisel 12. juulil Virtsus ja tõstmise 1920. aasta olümpia-võitja Alfred Neulandi 130. sünniaastapäeva tähistamisel 24. oktoobril Valgas.

Rahvusvaheline suhtlus sai jätku. 22.–25. juulini Rumeenias Bukarestis toimus rahvusvahelise spordiajalooühingu ISHPESi kongress, kus Eestit esindas ettekandega Daimar Lell, kes kõneles esimesest eestikeelsest spordiväljaandest “Jõu Ilm”.

Spordiajalooseltsi Teatajat ilmus 2025. aastal neli numbrit (113–116), mida seekord oli kokku 104 lehekülge.

ESASi liikmete osalusel (koostajate seas Daimar Lell, Aare Oja, Matis Song) anti Spordikoolituse ja Teabe Sihtasutuse poolt välja 2024. aasta Eesti Spordi Aastaraamat, mis ei jää loodetavasti siiski viimaseks trükiväljaandena, vaatamata SA nõukogu tehtud otsusele. ESASi juhatus on teinud spordivõimudele protestikirja, et spordiaastaraamat ei jääks ainult digitaalseks. Vahelepõikena – Paides päeva edenedes sai kokku juhatus, kes otsustas, et 2025. aasta Eesti Spordi Aastaraamatu annab selts välja oma jõududega, kuna teisiti praegu ei saa.

Seltsi liige Tiit Lääne andis 2025. aastal välja kaks raamatut – “Maailmameister. Heino Enden” ja “IV taliolümpiamängud. Garmisch-Partenkirchen 1936”. Daimar Lell oli koostajaks ja üheks autoriks “Kooli-olümpiamängude käsiraamatule”.

Daimar Lell modereerib täiskogu koosolekut Wittensteini tegevusmuuseumis

28. novembril 2025 toimunud 19. ESASi konverentsil, mis oli pühendatud spordikirjanduse teemale, tehti 6 ettekannet – ettekandjad olid Priit Pullerits, Rein Järva, Tiit Lääne, Indrek Schwede, Tiina Naarits-Linn ja Ott Järvela.

2025. aastal 24. korda toimunud ESAS suvekool oli esmakordselt Tartumaal, täpsemalt Elvas maakonna tervisespordikeskuses. Suvekoolis tegid

ettekandeid keskuse juht Lennart Saarepuu, Elva valla spordijuht Marek Pihlak, Eesti Laskesuusaföderatsiooni spordidirektor Kauri Kõiv ja Tartumaa Spordiliidu tegevdirektor Martin Thomson.

Seltsi liikmete tegevust on hinnatud ka 2025. aastal. Valgetähe V klassi teenetemärgi sai **Tiit Lääne** ja Eesti Kultuurkapitali Jõgevamaa ekspertgrupi elutööpreemia sai kabeajaloolane **Uno Plakk**.

Teisena sai sõna **Rein Järva**, kes rääkis Tallinna osakonna tegemistest viimase poolaasta valguses. Ta mälestas Eduard Tinni ja Viive Reesart. Järva sõnade kohaselt tekitas Reesare ootamatu lahkumine tohutu augu Tallinna osakonna töö korraldamisse. Aga, elu läheb edasi ja Rein Järva kõrval asus osakonna sekretärina tegutsema nüüd Peep Põldvee. Järva märkis positiivse poole pealt ära aktiivselt Vikipeediasse Eesti spordiajalugu talletavat Robert Treufeldti ning Paide ürituse organiseerimisel tulemuslikult tegutsenud Märt Ibrust. Autasuks kinkis ta Märt Ibrusele TalTech vilistlaste korvpallist kõneleva KAPA

75. juubeli raamatu. Rein Järva rääkis ka enda muljeid ja seisukohti Eesti Olümpiakomitee erakorralisest täiskogust 27. aprillil, kus ta oli Eesti Spordiajaloo Seltsi esindaja. Seal umbusaldati senist EOK presidenti Kersti Kaljulaidi. Järva tunnistas, et ka tema andis hääle senise EOK presidendi umbusaldamiseks.

Revisjonikomisjoni juht **Anne Vasarik** (pildil) andis ülevaate Eesti Spordiajaloo Seltsi 2025. aasta majan-

damistulemist. Sel aastal sai ESAS tulu 4534 eurot, kulu oli 4901 eurot. Seega aasta tulem oli miinus 367 eurot. Majandusaruanne oli kooskõlas heade raamatupidamistavadega. 2025. aasta majandusaastaruanne võeti vastu ühehäälselt ehk selle poolt kogunes 35 häält.

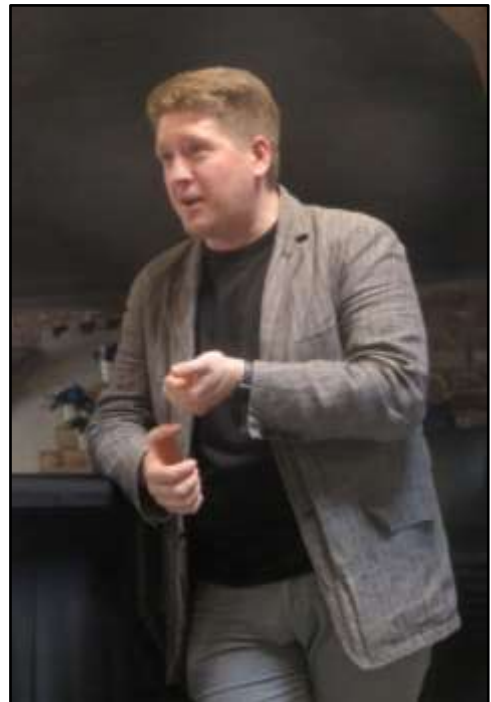
Spordiajalooklubi “Alfred” andis **Jaak Valdre** (pildil vasakul) isikus üle tänavuse Alfredi auhinna laureaadi tiitli **Rein Järvale** (pildil paremal). Lisaks said “Alfredi” poolt tänutasu mitmed ettevõtmise toetajad.

Pärast kosutavat kohvi- ja koogipausi algas koolitusosa ning suunduti

seminariruumist Paide Wittensteini tegevusmuuseumisse uudistama äärmiselt mitmekülgset väljapanekut. Suurepärase ja vaimuka tutvustuse tegi Järvamaa muuseumi teadusjuht ja kohaliku ajaloo innustunud uurija **Ründo Müls** (pildil).

Ajakeskuses on saanud kokku nii vana-moodne muuseumiasjade eksponeerimine kui ka tänapäevasem põhjalike infokraanide kasutus. Müls andis ülevaate nii Paide linnakodaniku elust olust kui ka siin olevatest ajutistest näitustest. Näiteks oli hetkel nähtavad kunstniku ja kunstiõpetaja Heli Männi loomamänguasjade kollektsioon. Suure elamuse jättis ülevaade, kuidas keskajal ravitseti inimesi, milliseid abivahendeid ja rohte tarvitati. Mõnigi hetk oli tunne, et haigeks ei maksnud jääda, muidu oleks selline jõuline ravimine hauda viinud. Müls andis ka põhjaliku ülevaate 1946. aasta Nobeli kirjanduspreemia laureaadi Hermann Hesse vanaisast Carl Hermann Hessest, kes töötas Paides kreisiarstina. Pole teada, et juba Saksamaal sündinud kuulus kirjanik oleks Paidet väisanud. Kindlasti on Wittensteini ehteks ainulaadne vana apteegi sisustus, mille 1912. aastal annetas muuseumile Paide apteeker magister Oskar Brasche (pildil vahakujuna oma apteegivarustuse keskel). Põhimõtteliselt on ajakeskuses nii palju vaadata, et võiks jääda sinna vaatama ja tegutsema mitmeks päevaks.

Aga aeg tungis peale ja Paide raekojas ootas vastse Paide linnapea **Aivar Tubli** (*pildil seisab paremal*) vastuvõtt. Paide linnapea tõdes, et linn on väga

sporti armastav ning jõudumööda püüab omavalitsus ka spordientusiaste igati toetada. Viimasel ajal on kõvasti panustatud Eesti jalgpalli meistriliigas tegutsevate Paide Linnameeskonna ja Paide Linnanaiskonna arendamisse. Tähelepanuta pole jäänud ka Paides korvpall ja võrkpall. Kindlasti on viimasel ajal tekitanud elevust Paides aset leidnud korvpalli Eesti I liiga finaali, kus Paide Betmaster alistas 1500 kaasaelaja ees Tere Kadrina Karud pingelises heitluses 73:71. Tähelepanu saavad ka teisedki spordialad.

Pärast Paide meri juures käimist suundus seltskond Paide jalgpalli-kompleksi, mille värskem ja uhkeim objekt on Paide sisehall, kus ringkäigu korraldas Paide Linnameeskonna arendus- ja kogukonnajuht **Arto Saar** (*pildil jalgpallil*). Jalgpalli sisehall on meeldivalt soe ning täismõõtmetes. See avati 15.

detsembril 2024. aastal. Sinna mahub tippklassi kunstmuruväljak, tartaankattega 100 m jooksusirge, 250-kohaline tribüün ning kõiksugu ägedaid tehnilisi vidinaid ja muid puhkeasju. Silma jäi lauatenise laadne teqpalli laud, millel saab mängida jalaga ja jalgpalliga. Samuti rääkis Arto Saar entusiastlikult kõnnijalgpallist, mida saab harrastada ka vanem inimene. Tippklassi on ka klubi uued tööruumid ja garderoobid. Hetkel mängib Paide Linnameeskond kunstmuruväljakul, kuid plaanis on ligemale 5000 pealtvaatajakohaga murustaadion.

ABELITE SUUSAPERE 13. MAI TRADITSIOON

Kaarel Zilmer, suusaõpetaja, Abelite õpilane aastast 1964

Paljudel spordialadel on omad traditsioonid ja nii on olnud see ka suusaõpetajate Erna ja Herbert Abeli omadel. Et Erna sünnipäev on 19. detsembril, siis paljudel juhtudel ühildus see ikka ja jälle järjekordse suusahooaja algusega, kus eriti aega pidutsemiseks ja pikemaks istumiseks polnud. See eest Herberti omaks – 13. maiks oli tihe hooaeg seljataga ning siis sai üheskoos läinud suusatalvest kokkuvõtteid teha ja uusi plaane pidada. Seda enam, et enne hooaega oli just Herberti nõue, et me juba ette ei kipuks kiitlema ja lubadusi jagama, mis paraku praegu vahel nii häirivatena tunduvad ning millele on pisut viletsamate saavutuste puhul siis raske selgitusi leida. Siinkohal meenub ka Herberti ütlus: *Peaks kolme hobusega veskile minema, kui teri oleks...* Eks just 13. maiks oli meil alati selge, kui palju jagus meil teri ja kuidas suutsime me suusatamise, aga ka orienteerumise või jooksvõistlustelgi silma paista...

Tavakohaselt kogunesimegi siis sel maikuu 13. päeval ikka nende Oa tänava kodusse, kus uuriti uue, selle hooaja albumi pilte ja erinevaid lehematerjale. See oli uskumatult meeleolukas ühine vaatamine ja arutlemine, et kuidas meil siis läks. Mis eriti tore, treeneritel jagus meenutamisruumi mitte ainult tippude jaoks, sest kirgliku pildistaja Herberti fotokas oli üles leidnud pea iga meie suusarühma liikme ja talletanud väga erinevaid tegemisi... Oa tänava ukсед olid tavaliselt kogu päeva lahti, sest maikuisel ajal olid mitmed meist kooliga seotud, tudengitena käidi veel arvestusi ning eksameid tegemas, kusjuures õhtupoolel jõudsid Oa tänavale ka tööl olnud inimesed ja Abelite toetajad...

Kui 10 aastat tagasi, Erna ja Herberti 100. sünniaastapäeval võtsime Abelite kasvandikena ette väga laia ja kogu talve kestnud meenutuste programmi, seda – lausa raamatust kuni postmargini, siis oli veel ka Ernale pühendatud akadeemiline suusakonverents. Äärmiselt emotsionaalseks kujunes kohtumine Urvastes, mis oli neile kui noortele õpetajatele ja treeneritele pikemaks tegutsemispaigaks ning mille katkestas Eesti okupeerimine. Seal oldi ju ka kohalike kodutütarde ja noorkotkaste juhtideks, keda nüüd enam uus võim ei vajanud.

Tartlastele tutvustas Abelite pikaaegset tööd pea kogu 2016. aasta talvel üleval olnud näitus Poe tänava stendidel, mille valmimisele aitasid kaasa nii Eesti Spordimuuseum kui ka Tartu linn.

Kiiresti lennanud aeg tõi Abelite käe all sportinud suusarahva nüüd taas kokku, et tähistada oma õpetajate ja treenerite 110. sünniaastapäeva. Sedapuhku otsustati kohtuda tavakohaselt – 13. mail. Alustuseks koguneti Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi (*pildil, vasakul seisab ürituse hing Kaarel Zilmer*). Seda just

seepärast, et tänu muuseumiperele ja ka ühele Abelite endisele õpilasele, ajalooharidusega Mai Luigele on nüüdseks kogu Abelite koolkonna pärand ja nende hulgas ka kogu see aastate jagu albumeid kenasti siin hoiul. Need, enamuses ikka ehedas nahkköites albumid kujunesid seekordse kokkusaamise peamiseks huvipunktiks. Oli mida vaadata, meenutada ja igaüks sellest peaaegu 30-liikmelisest Abelite õpilaste suusaperest leidis, et siia tasuks kunagi hiljemgi tulla ja veelgi põhjalikumalt kõike talletatut uurida. Ühele eakamale osalenule (9. juulil 90-aastaseks saavale) ja Abelite kauaaegseimale kaasteelisele – Tartu maratoni idee ühele kaasautorile ning kogu oma tööelu EPA sportimisele pühendud Tõnu Luigele (*pildil*) oli see albumitesse süvenemine tagasipöördumiseks suure maratoni plaanimise aega. Kus Herbert Abel iga päevaga uusi toetajaid leidis, loobudes lõpuks ikkagi ka ühest tema kinnisideest, et sel sõidul saaks osaleda vaid Tartu suusatajad... Suurimaks võiduks sai toonase Tartu spordijuhi Helmut Särekanno nõusse saamine, lisaks võtsid raske raja-meistritöö ette hilisemad teenekad maratoni-korraldajad Vello Kivi ning Vassil Laak.

Kui nüüd peale ühispildi tegemist muuseumist suund edasi Tähtvere spordiparki võeti, oli Abelite mälestuspingi juures sünnipäevakooki maitstes ja Herbert Abeli lemmikjooki Kellukest peale juues äärmiselt meeldiv, et sai tutvuda ka tänapäeva Tartu suusaeluga – uue laskesuusatiiru, aga ka retrohõngulise saepururaja ja muidugi Vahur Teppani juhitas Suusaakadeemias tehtava tööga.

Meeleolukas 110. sünniaastapäev viis seega meid, Abelite õpilasi taas Abelite koolkonna juurte juurde, kinnitades veelkord mõtet, et häid tegevusi, suurepäraseid sündmusi ja neid kõiki vedanud inimesi ei saa niisama lihtsalt unustada. Nende meenutamiseks pole vaja midagi muud, kui vaid leida aega ja pealehakkamist. See ei puuduta mitte ainult suusatamist, vaid Eesti spordipärandis on haruldasi asju, millest suur jagu on leidnud kenasti säilitamist Tartus muuseumis ja soojade mälestustena meie südameis.

Lisaks: kaks pikemat 110. sünniaastapäevale pühendatud kirjutist õpetaja Ernast ja treener Herbist on leitavad aga siit:

<https://suusatades.weebly.com/otildepetaja-erna.html>

<https://suusatades.weebly.com/treener-herbi.html>

AKSEL TIIK 105

Eesti Spordimuuseumi rajaja ja ESAS esimese auliikme Aksel Tiigi 105. sünniaastapäeva puhul käis grupp tunnustatud võimlemispedagoogi endiseid õpilasi ESTIKO meeste turniseltsist tema haua Järva-Jaani kalmistul ja tema viimases elupaigas Miku talus, kus koos vastuvõtjaks olnud pojatütre Kertuga meenutati toredaid hetki koos armastatud juhendajaga.

Pildil vasakult: Ormes Alaveer, Ahto Laur, Martin Tooming, Ando Kaldalu, Enn Mainla, Urmas Tammet, Madis Piibar, Taso Tooming ja Urmas Prangel.

SPORT KUNSTIS

ArtDepoo galeriis (Tallinn, Jahu tn 12) oli koostöös Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumiga avatud 21. maist üheks kuuks kunstinäitus “Tõusud ja mõõnad”, mis vaatles, kuidas sportlast, treeningut, võistlust ja keha on kujutatud Eesti kunstis 20. sajandi algusest tänapäevani. Näitusel olid esindatud kunstnikud Kaido Ole, Laurentsius, August Künnapu, Vilen Künnapu, Sven-Erik Stamberg, Mall Nukke, Mauri Gross, Margus Tiitsmaa, Raivo Korstnik, Ene Korstnik, Kiur Kaasik, Kaia Rähn, Piret Rohusaar, Hanna Lepparu, Andres Koort, Maarit Murka, Erki Kasemets, Pille Ernesaks, Tiiu Kirsipuu, Arseni Mölder, Riho Kuld, Alar Tuul, Lembit Onton, Toomas Altnurme, Valerian Loik, Valdur Ohakas, Henn-Olavi Roode, Irina Bržeska, Evald Okas, August Allemow, Kiur Mölder, Kaljo Polli, Juri Panin ja Voldemar Noormägi. Kokku mahtus väljapanekule (*pildil lk 17 üks vaadetest*) 55 sporditeemalist teost.

EESTI ORIENTEERUMINE TÄHISTAS 100. SÜNNIPÄEVA

Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis avati selle tähtpäeva puhul 22. mail tasuta üldalal järgmiseks pooleteiseks kuuks eksklusiivne väljapanek (*pildil*), mis

on kui rännak läbi kümnendite – saab näha orienteerumiskaarte alates 1926. aastast, kompassse ja kontrollpunktide tähiseid alates 1960. aastatest, kontrollpunktide kompostreid 1970. aastatest ning orienteerumiseks mõeldud Nokia jooksujalanõusid 1980. aastatest. Nendele esemetele pakuvad aga kontrasti kaasaegne elektrooniline märkesüsteem (SI-pulk), moodne võistlusriietus ning spetsiaalsed NVii võistlus- ja treeningjalatsid 2020. aastatest. Eesti Orienteerumislidu tegevjuhi Maret Vaheri sõnul saab vast nii mõnigi näituse vaataja idee, mida oma panipaigast muuseumile annetusega spordiajaloo talletamiseks välja pakkuda.

KOHTUMINE EVEN TUDEBERGIGA

Tiina Naarits-Linn

"Tippspordi aluseks on võrdlus, lõpuks loevad sekundid ja sentimeetrid," ütles EVEN TUDEBERG (*pildil vasakul klubi Raavis trepil*), kes oli 18. mail spordiajaloo seltsi Tallinna osakonnas külaliseks. Endise tippspordilase ja tänase EOK presidendi kandidaadi selge ja ehe sõnakasutus, austus kuulajate suhtes ja ausus oma arusaamiste peegeldamisel avaldas suurt poolehoidu. Ehedad mälestused peegeldasid kohati kunagise tippspordielu karmi reaalsust ja samas pakkusid lõbusat muigamist.

KÜLAS POKSIVETERAN VELLO KIBE

Enne suvevaheaega viimasel seltsipäeval 4. juunil oli spordimuuseumis oma pikka elu koos spordiga meenutama tulnud poksiveteran Vello Kibe.

Oma juttu alustas Vello Kibe (*vt pildil lk 19*) lapsepõlvemälestustega. Sündis ta 1940. aasta 26. juunil küll Viljandis, kuid elati sellel ajal Kõpu vallas, ilusas paigas, kus Kõpu jõgi suubub Raudna jõkke. Ilusaid mälupilte tuhmistab 1944. aastal sakslase poolt taganemisel Raudna jõe silla õhkimise tagajärjel aknaklaasidest ilma jäänud ja ka muidu üsna segamini raputatud elamine. Isa sai sakslaste poolel haavata ja olevat Tallinnast saadetud lennukiga Saksamaale ravile, kuid rohkem enam temast uudiseid ei tulnud. Poisikesena sai Vello olla emale abiks kalapüügiga ja ka vähki oli sellel ajal jões rohkesti.

Kooliteed alustas Vello 8-aastaselt Kõpu mõisahoones paiknevas 7-klassilises koolis. Siis pidi ema põgenema kulakuks tembeldamise eest Tallinna ja Vello saadeti tädi juurde Suure-Jaani, kus jätkus koolitee. Ema sai mõne aja pärast võimaluse tuua Vello enda juurde Tallinna ja neljandasse klassi läks ta Raua tänava kooli, siis 21. keskkool. Meelde on jäänud, et pinginaabriks sai ta miskil ajal Tiina Pargi. Seitsmes klass jäi siiski algebra tõttu lõpetamata.

Üha rohkem hakkas huvi pakuma sport ja nii sattus ta poksitreenni

Tööjõureservidesse Martin Linnamäe käe alla. Enne sõjaväeteenistust jõudis pidada ainult ühe matši ja 1959 tuli minna kroonut teenima.

Sattus ta Ukrainasse jalaväkke, mis tegutses koos tankiväeosaga. Päris tankistiks teda ei nimetatud, kuid tegelikult oli tankil laadijaks, pidi mürske ette tassima. Ühel heal päeval ilmusid väeossa kaks paari poksikindaid. Muidugi hakati kohe selgitama, kes kangem on. Vello pandi kokku ühe kolakaga, oma 15 kilo raskema poisiga. Vastane oli tugeva löögiga, kuid Vello kiiruse vastu võimetu ja varsti leidis end põrandalt. Vello muidugi siis tehtud poiss, sai treenida ja pääses väeosa koondisesse. Parimaks jäi oblastis meistrivõistlustel III koht.

Tema tankiväeosa oli üks esimesi, kus katsetati tankiga jõe ületamist ja seda mööda põhja. Mingite mõksidega tehti tank veekindlaks ja nii oli Vello üks esimesi, kes Desna alt läbi on sõitnud. Õnneks need katsetused surmarelvaga said tema jaoks läbi kui ta saadeti tööle toiduainete lattu, võimalik, et oma osa mängisid rusikad. Aga uudismaast see teda ei päästnud, tuli enne demoppi minna mitmeks kuuks vilja koristama stepiavarustesse, mis venitas teenistuse 3 aasta 2 kuu ja 5 päeva pikkuseks.

Jõudnud Tallinna tagasi, jätkusid poksitreeningud Martin Linnamäe juures Tööjõureservides. Töö kõrvalt leivakombinaadis astus Vello õhtukooli, kus sai kohe kaheksandasse klassi, mille lõpetas kiitusega, seega nii jäigi 7. klass tegelikult lõpetamata. 1963. aastal tuli Vello Tallinna poksimeistriks II kergekeskkaalus. Siis tegi õhtukeskkooli 2 aastaga ja 1966 astus Pedasse kehakultuuri õppima legendaarsete Heino Lipu, Charles Vallmanni, Olev Karikose jt käe alla. Samal aastal tuli ta Eesti meistrivõistlustel poksis hõbemedalile. Kuigi jooksis ilma eeltreeninguta 100 m 11,2, sai Vellost siiski peamiselt poksitreener, kellena ta Dünamos leivateenimist oli alustanud juba enne kõrgkool lõpetamist. Poksist tuli ta kolmekordseks (1967–1969) Eesti kõrgkoolide meistriks. Kursuselt on eriti meelde jäänud kettaheitja Enn Erikson ja mitmekülgne Erik Maasik. Pedagoogilise Instituudi lõpetas Vello täpselt oma 30. sünnipäeval 1970.

Poksitreeneri amet Dünamos jäi perekondlikul põhjusel Tartu kolimisega katki. Esimene amet oli Sootaga sovhoosi spordimetoodik, palgalehe järgi küll ökonomist. 3-4 aasta pärast jätkas tööd kutsekoolis veel 3 aastat kergejõustiku-treenerina, siis 5 aastat kehalise kasvatuse õpetajana Alatskivil, kust oli sunnitud lahkuma, kuna õppealajuhataja leidis etteheiteks ühe ilusa põhjuse – mängib veebruarikuus poistega tänavakorvpalli! Muuhulgas pani seal poisid ka poksima. Siis jõudis olla ka mõne aasta Kaareperes kehalise kasvatuse õpetaja, enne kui sajandivahetusel sai poksitreeneriks Tartu Ülikooli spordiklubis, kus tegutses pea viimase ajani. Aga ega Vello Kibe pole nüüdki kindaid varna riputanud, käib paar korda nädalas Descartesi koolis poksihuvilisi noori juhendamas.

MAAILMAMEISTRID ON KOHAL

Sellise pealkirjaga näitus on avatud 8. juunist Eesti Jalgpallimuuseumis, mis toob külastajateni maailmameistriks tulnud koondiste mängusärgid. Näituse särgid pärinevad Eesti jalgpallikoondislastelt, kes on need saanud traditsioonilise särgivahetuse käigus pärast ametlikke kohtumisi. Eesti meeskonnal on olnud võimalus mängida kõigi kaheksa jalgpalli maailmameistriks tulnud riigiga ning nende vastasseisude koguarv on praeguseks täpselt 25.

Muuhulgas saab väljapanekul oma silmaga näha MM-tiitli võitnud staaride Sergio Ramose ja Julián Alvarezi võistlussärke. Kelle särgid veel vitriinidest vastu vaatavad ja mis lugu need esmakordselt avalikkusele vaatamiseks väljas olevad 8 särki räägivad, seda on käige õigem ise uudistama minna. Näitusega saab tutvuda muuseumi lahtiolekuaegadel A. Le Coq Arenal kolme kuu jooksul.

NIINEMETSA SPORDIMUUSEUM

Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi koduleht annab teada, et 9. juunil avati koostöös armastatud Eesti näitleja ja tulihingelise spordifänni Tõnis Niinemetsaga (*pildil*) näitus “Niinemetsa spordimuuseum”. Unikaalsel väljapanekul saab näha Niinemetsa isiklikust kogust pärinevaid spordiesemeid nii Eesti kui ka rahvusvahelistelt tippudelt.

Koos loodud elamuslik näitus ei keskendu pelgalt rariteetsete esemete eksponeerimisele, vaid eelkõige nende taga peituvatele põnevatele, inspireerivatele ja sageli humoorikatele saamislugudele, kuivõrd eksponaadid on Niinemetsani jõudnud väga eri teid pidi. Mitmeid on ta ise oksjonitelt hankinud, osa on talle kingitud ning paljud on pärit otse sportlastelt, kellega näitleja on kokku puutunud muuhulgas SOS Lasteküla patroonina.

Niinemetsa arvates on spordiesemete kogumine see, mis ühendab kõiki tema pereliikmeid. “Koos spordi vaatamine, spordi jälgimine, võistlustel käimine, rahvuskoondeste suurvõistluste vaatamine – see kõik on midagi, mida meile meeldib teha,” ütles Niinemets. Lisaks märkis ta, et esemete kogumisel pole alati esikohal ainult võidud. Tihti on isegi olulisemad ja väärtuslikumad need asjad, mis meenutavad mõnda ebaõnnestumist ja sellest ülesaamist või sportlase karjääri viimast võistlust.

Väljapanekul on esindatud Kristin Lätt, Epp Mäe, Karl Jakob Hein, Eneli Jefimova, Johannes Thingnes Bø, Tarjei Bø, Urmas Piik, Dmitri Korotkov, Jacob Hölting Nilsson, Elmer Andersson, Janek Õiglane, Rene Zahkna, Johanna Talihärm, Allar Raja, Saskia Alusalu, Rasmus Mägi, Jarl Magnus Riiber, Mihkel Aksalu, Martin Reim, Leonardo Bonucci, Luka Dončić jt.

“Niinemetsa spordimuuseumi“ saab uudistada kuni selle aasta oktoobrini.

IN MEMORIAM

AGO KALLANDI

8. II 1935 – 13. IV 2016

Oma 92. eluaastal lahkus meie hulgast seltsikaaslane Ago Kallandi (*pildil*

seltsi täiskogul 2009). Ta oli sündinud 1935. aasta 8. veebruaril Tallinnas, keskkooli lõpetanud 1954. aastal Türil, siis paar aastat õppinud TPI keemiamäe-teaduskonnas, hiljem paar aastat ka Helmes ja 1977 lõpetas kaugõppes Tihemetsa tehnikumi.

Sportimisega tegi Ago tõsisemat tutvust juba 12-aastaselt Järvamaal Karinu koolis õpetaja August Kivisiku juhendamisel, harrastanud on kergejõustikku, pallimänge, malet ja hiljem mälumängu, milles veel ligi 85-aastasena oli Jõgevamaa mälumängusarja „Eesti 100 Jõgeva vallas“ pronksivõitjaid.

Huvi ajakirjanduse ja spordiajaloo vastu avaldus juba 21-aastasena Kilingi-Nõmme rajooni ajalehe „Kolhoosi Tee“ spordinurga toimetajana, kuid elu viis ta 1960. aastast

Ago Kallandi (3. vasakult) Killingi-Nõmme võrkpallivõistkonnas 1. Maanoorte spordimängudel 1959. aastal Pärnus.

kuni pensionieani leiba teenima mehhanisaatorina mitmetes majandites ning samuti õppeasutustes tööõpetuse ja autoõpetajana. Kuid kirjutamise ja ajaloo uurimisega tegeles ta edasi, avaldades kirjutisi Spordilehes ja kohalikes ajalehtedes, koostas ka spordiajaloo uurimusi. 2003. aastal ühines ta Eesti Spordiajaloo Seltsiga.

Ago Kallandi on koostanud ja toimetanud mitmeid ajaloo- ja kodu-uurimuslikke teoseid, 2006. aastal ilmus koos Jaak Valdrega kirja pandud kapitaalne uurimus „Eesti laskesport Argentiina karika valguses“. 2009. aastal ilmunud koguteose „Järvamaa“ 2. osa peatükk „Spordiloo rajajooni“ on Ago Kallandi sulest. 2019. aastal ilmunud Joosep Allikase mälestuste „Valisin õpetaja elutee“ koostaja ja toimetajana (koos noorema venna Velloga) lugejate ette toomine jäi viimaseks suuremaks tööks.

Eesti Spordiajaloo Selts jääb mäletama oma liiget, tõsist spordiajaloost.

HELDUR TUULEMÄE

1. X 1929 – 28. V 2026

Teatame sügava kurbusega, et 96-aastaselt lahkus meie hulgast tuli-hingeline spordimees Heldur Tuulemäe (*pildil lk 23 Tipneri karikaga Hiiu staadionil 2015*).

Juba 10-aastaselt hakkas ta tegelema kergejõustikuga. Tema treeneriteks olid Johannes Talmre, Raul Uulman, Ruudi Toomsalu ja Viktor Vaiksaar. Sõja-

järgsel ajal oli ta tuntud sprinter, võites NL noorte meistrivõistlustelt kaks hõbedat. Isiklikuks 100 m rekordiks jäi 11,0. 1948. ja 1950. aastal tuli ta Eesti meistrivõistlustel Dünamo ja TPI võistkonnas 4 x 100 m teatejooksus kullale.

Märkimisväärne oli tema panus spordijuhtimises. 1983. aastast kuulus ta Tallinna Spordiveteranide Koondise juhatusse. 1988–2002 oli ta Eesti Spordiveteranide Liidu juhatuses. Hindamatu oli tema panus

ESVL suvemängude korraldamises, osaledes ise veel 95-aastaselt. Heldur oli teenekas kergejõustikukohtunik, osaledes üle 1800 võistlusel. 1969 omistati talle üleliidulise kategooria kohtuniku ja 1992 rahvusvahelise kategooria kohtuniku A litsents. Heldur oli aastast 1999 Eesti Spordiajaloo Seltsi aktiivne liige.

Heldur Tuulemäe (vasakul) ja Franz Joseph, Kalju Nurme ning Konstantin Polivanov pronksivõitjatena 4x100 m teatejooksus KS Dünamo üleliidulistel meistrivõistlustel kergejõustikus Krasnodaris 1959

Helduri tööd hinnati kõrgelt, talle omistati TSVK, ESVL, EKVA, jalgpalli-klubi Nõmme Kalju ja Eesti Spordiajaloo Seltsi auliikme nimetus. Kõigil koosolekutel ja üritustel oli alati 99%-lise kindlusega kohal Heldur.

Täname Sind tehtud suure töö eest, puhka rahus kallis sõber. Mälestus spordirahva seas Sinust ei kustu!

Seltsikaaslaste nimel Taago Puntso

PANE TÄHELE!

ESAS täiskogu otsusel on **2024. aastast liikmemaks 15 eurot (pensionäridel 10 eurot)**. Endiselt on liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad. Liikmemaksu vabastus kehtib ka auliikmetele. Loomulikult liikmemaksust vabastatutel jt **pole keelatud seltsi oma panusega toetada**. Seltsi sisseastumismaks on **5 eurot**.

Kahjuks ei täitunud lootus, et jaanipäevaks meil liikmemaksuvõlglasi enam pole. Ootaks nõuandeid, kuidas juhatus peaks toimima, et kõigi seltsikaaslasteni jõuaks arusaamine, et liikmemaks on üks vähestest kohustustest seltsi ees ja selle õigeaegne tasumine näitab lugupidamist oma seltsi vastu.

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik üle kanda Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002 SEB pangas või tuua/saata Enn Mainla (Rüütli 15, Tartu 51007, tel 56497632, E-mail: enn.mainla@gmail.com) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Peep Põldveele (tel 53828026, E-mail: peeppoldvee@gmail.com).

□ □ □ □ □ □ □

Täname Eesti Kultuurkapitali seltsi tegevuse toetamise eest!

□ □ □ □ □

Kasutatud ESOM kodulehtedel ilmunud materjale
Fotod: ESOM fotokogu, Facebook, Mait Luha, Enn Mainla, Margus Mekk
Maria-Helena Mettis, Tiina Naarits-Linn, Aive Urberg

□ □ □

Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 118
koostas ja toimetas Enn Mainla